

WSOY

VETEEN SYNTYNEET

Akseli
Heikkilä

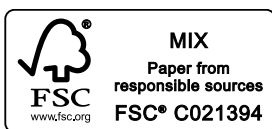
Akseli Heikkilä

VETEEN
SYNTYNEET

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kiitos piiskasta ja punakynästä
Sinikka Vuola, Katri Koskinen, Ranya Paasonen,
Suvi Holopainen, Minerva Piha, Jyrki Kiiskinen,
Jaakko Heikkilä ja Samuli Knuuti.

© AKSELI HEIKKILÄ JA WSOY
WERNER SÖDESTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-43924-1
PAINETTU EU:SSA

*Kerron sinulle sadun, kuollut lapsi.
Joki ei ole enää sama kuin ennen...*

I

KALAT

I

ISTUN VENEESSÄ keho soutamisesta raukeana, edessäni avautuu kylämaisema. On myöhäinen alkukesän ilta, ja aurinko laskee horisontin taakse rovion väreissä. Ilma on vuodenaikaan nähden viileä, mutta hengitys ei sentään höyryä. Yö ja aamu ovat lähes yhtä kirkkaat.

Kylä näyttää joelta katsottuna kömpelöllä kädellä kootulta pienoismallilta. Talot voisivat olla hylättyjä: mustia ikkunoita, kuluneita ovia, räjäisiä rappuja. Elämän merkit ovat piilossa, pihat tyhjillään, vain harvalla rannalla näkee enää veneitä.

Ainoastaan yhtä venettä soudetaan joella. Sen kyydissä istuvat isä ja poika, minulle he ovat isäpuoli ja puolikas veli. Eino on äitini rikkirevityn leskensydämen valittu, Alarik heidän yhteinen lapsensa, kuopus ja silmäterä. Soudan lähemmäs. Viimeiset metrit vene lipuu hitaasti.

Alarik nojaa keulaan, Einon kasvoilla on kiusattu ilme. Varusteet ja välineet ovat juuri niin kuin kalamiehillä pitää olla. Hattu suojaa auringolta, liivien taskuista löytyvät kaikki tarpeelliset tavarat siimalangasta uistinkoukkuihin. Saalisämpäri on asetettu keskelle ve-

nettä. Tiedän sen olevan tyhjä. Miten he edelleen jaksavat yrittää?

Alarik huomaa minut ennen Einoa. Ensin hän tuijottaa kohti kuin näkisi harhakuvan, mutta tunnistaa nopeasti.

»Eeva», hän huutaa ja näyttää lähes järkyttyneeltä. Hän ei ehkä uskonut minun enää palaavan kotiin. Alarik nousee seisomaan huteran veneen keskellä. Auringon paisteessa hänestä erottuvat vain ääriviivat. Alarikin varjo lankeaa veteen, ja samalla näen joen yllä äitini silhuetin. Veri alkaa kihistä kehossani, sydämen lyönnit muuttuvat tiheiksi. Olen yhtä aikaa pakokauhun partaalla ja valmiina hyökkäykseen.

Alarik siirtyy auringon tieltä. Äiti on poissa.

»Missäs solet ollu», Alarik kysyy. En vastaa hänelle, mutta tajuan, että minulla on ollut ikävä poikaa. Eino pysyy vaiti. Hän sylkäisee klimpin veteen ja katsoo minua kylmäkiskoisesti. Poskilla hehkuu ruosteinen puna. En olisi koskaan aikaisemmin voinut kuvitella hänen roiskivan räkäänsä joen pinnalle. Veneeni keula kolahtaa heidän venettään vasten. Tyhjä saalisämpäri kaatuu kumolleen. Alarikin ylähuuleen on kasvanut tummia haivenia ja hän on venynyt hurjasti pituutta, mutta ryhti on lysähtänyt kuin vanhalla miehellä. Einon sänki on kokonaan harmaantunut. Neljä vuotta voi olla pitkä aika.

»Sie päätit sitte tulla takasin», Eino toteaa tylsämielisesti kuin huomauttaisi jostain arkisesta seikasta, rikkinäisestä kalaverkosta, hallan turmelemasta kasvi-

maasta tai vanhuuteen kuolleesta lemmikistä piha-
maalla.

»En mie mithään päättäny, seku vain tulin», vastaan.

Eino murahtaa jotain epäselvää ja Alarik hihkuu, että minun olisi pitänyt palata jo aikaisemmin. Ääni on rosainen kuin puhetta opettelevalla korpilla. Kirkas lapsen sointi on pysyvästi poissa.

»Mitä solet päälesti tehny», Eino kysyy.

Pyyhkäisen kädelläni sileäksi ajeltua päälakea. Pitkät punaiset hiukset eivät enää kurottele hartioden yli. Ne olivat taipuisat ja kauniit kuin tuulen pieksemät liekit, niin minulle usein sanottiin.

»Te vieläkin kalastatta tyihää jokea», totean.

»Kalat voiva tulla takasin koska tahansa», Alarik vastaa.

»Meän häätyy soutaa ranthaan. Kohta on jo ilta», Eino kiirehtii sanomaan väliin.

En aio olla täällä pitkään, ajattelen, enkä kerro heille paluuni todellista syytä. Haluan vain nähdä äidin, kaikki muu on yhdentekevää.

»Saanko mie tulla sulle kyythiin», Alarik kysyy.

Tässä kylässä elää noin sataviisikymmentä ihmistä, ja ainoa kenelle en sallisi tapahtuvan pahaa on Alarik. Hän loikkaa veneeseeni, Eino jää yksin omaansa. Hän vaikuttaa vielä poissaolevammalta kuin aikaisemmin. Mies täynnä pitkiä katseita ja lyhyitä lauseita.

Alarik istuu edessäni, tuijottaa minua kuin marmorijumalaa. Alarik ei saa katsettaan irti pääl aestani ja huomaan pettymyksen pojan kasvoilla. Lapsena hän oli aina kiinni hiuksissani.

»Sano vain, mie näen miten sulla ajatus raksuttaa».

»Miksi sie leikkasit hiukset pois», Alarik kysyy ja vilkuilee ohitseni.

»Net haisit kuohleele kalale», vastaan.

»Ei kaloja enhään ole.»

»Haju on.»

Airojen hahlot pitävät valittavaa narinaa.

»Saanko mie koskettaa sinun päätä», Alarik kysyy.

Jatkan tasaista soutamista vastaamatta. Auringonlasku sävyttää taivaanlaen tuoreeksi haavaksi.

Veneet saapuvat peräkkäin rantaan. Jalat uppoavat lietteiseen maahan. Kävelemme pitkää nokkosten ympäröimää polkua kohti kotitaloa. Äidin jälleennäkeminen hiertää mieleni vereslihalle. Odotan Alarikin puhuvan kalastamisesta kävelyn ajan, mutta hän vain vilkuilee arkana lähestyvää pihaa. Vaikuttaa siltä kuin hän haluaisi palata joelle, veneen rajattujen reunojen suojaan.

»Mitäs äiti tykkää ko tet vieläki käyttä kalassa», kysyn, »Eikö se piä teitä hulluina?»

Alarikin katse särkyy.

Eino kiirehtii rinnalleni, kivikasvot ovat edelleen ilmeettömät.

»Äiti on kuollu viikko sitte», hän vastaa Alarikin puolesta.

Pysähdyn.

Kova maa jalkojen alla tuntuu yhtäkkiä liian todelta. Äidin vuoksi olen tullut takaisin.

Joki virtaa pahaenteisen tyynenä selkäni takana, taivas näyttää siltä kuin olisi syttymässä tuleen.

2

MET OLEMA AIVAN kahestaan nyt», Eino sanoo ja katsoo kotitalon valottomia ikkunoita.

Talo näyttää samalta kuin vuosia sitten, vain maali-pinta on rapistunut. Olen aina inhonnut seinien epätasaista sinapinkeltaista väriä. Tekisi mieli repiä repsotavat maalilastut irti.

Alarik asettelee tyhjän ämpärin verannan alle. En kuule itkua, mutta näen kyynelten horjuttamat hartiat. Kävelen ovelle ja painan kahvan alas mennäkseni sisälle. Ovi ei aukea. Riuhtaisen voimakkaammin, mutta salpa ei anna periksi.

»Miksi ovi on lukossa?» kysyn.

Alarik katsoo kuivaa ruohoa. Eino tiirailee taivasta, jota auringonriekale kituliaasti valaisee.

»Ei täällä ennen ole ovia lukhoon laitettu», totean heille.

»Nyt on toisenlaiset ajat», Eino sanoo katsomatta silmiin ja alkaa etsiä avaimia.

»Ei kaikki senthään laita ovia lukhoon, mutta met laitama», hän jatkaa.

»Miksi?»

»Ei tänne jokhaisen viehraan tartte päästä.»

Täällä kenenkään ei pitänyt olla toiselle vieras. Kuka tahansa saattoi kävellä koska tahansa toisten kotiin ja odotella isäntäväkeä saapuvaksi, vaikka talo oli tyhjä. Sellaiseen olin kasvanut, vaikka ajatus puistatti minua nyt. Täällä asteltiin koteihin kutsumatta. Lapsena minulla oli usein kalareissujen jälkeen tunne, että joku oli käynyt huoneessani, katsellut pieniä posliinieläimiä ikkunalaudalla, ehkä jopa hivellyt niitä. En välittänyt siitä tuolloin. Kylän ulkopuolella olin nähnyt kuinka ovet laitettiin aina lukkoon, jopa silloin kun vietiin vain roskat ulos ja pysytettiin omalla pihalla.

Alarik ja Eino riisuvat kalastusvarusteet eteisessä. Hartaina he asettavat liivit, saappaat ja lakit naulaan kuin käsittelisivät pyhävaatteita.

Astun peremmälle taloon ja silmäilen hiljaisena olohuonetta, yksikään esine ei ole vaihtanut paikkaa, eikä mitään uutta ole ilmestynyt huoneeseen näiden vuosien aikana. Vain pöly on lisääntynyt. Silti Eino ja Alarik kävelevät kotona kuin vieraassa tilassa. Täällä aika ei ole pelkästään pysähtynyt, se on tapettu ja jätetty mätänemään.

Istun sohvalle ja näen kangaspeitteessä punaisia irtohiuksia. Niiden on pakko kuulua äidille. Muistan hänet istumassa tuolilla ikkunan edustalla ja katsele-massa joelle. Äidin hiukset laskeutuivat alaselkään asti kuin hoitamattomat huolet.

Tunnen hänen läsnäolonsa kaikkialla. Äidin tuoksu jatkuu jokaisen kynnyksen yli, huoneesta toiseen, huonekalusta seuraavaan. Kodin lattia tuntuu kylmältä jal-

kojen alla. Miten helvetissä äiti voi olla kuollut?

Alarik kävelee olohuoneen poikki. Hän istuu vierekkäin ja esittää lukevansa kirjaa, jonka etukansi repottaa. Alarik hymyilee minulle itkeneillä silmillä, suupieliin ilmestyvät hymykuopat. Tunnen kuinka Alarik kaipaa halausta, kämmenen silittämään sotkuisia hiuksia. Hän on alkanut miehistyä, mutta hamuaa läheisyyttä kuin potkittu kulkukoira. Hiki haisee, otsassa kasvaa valkohuppuinen finni ja pääläeltä pörrössä olevat hiukset kaipaivat kipeästi pesua, mutta silti hän näyttää enemmän äidiltä kuin muistinkaan.

Eino asettelee klapeja uuniin. Kuiva kaarna syttyy.

»Tämä on ollu tavallista kylmempi kesän alku. Olhaan Alarikin kans halottu paljon puita.»

Tulen kohina täyttää olohuoneen ja etäinen lämpö hyväilee ihoa.

»Mitä äitile tapahtu?»

Eino on selvästi odottanut kysymystä. Tuli riehaantuu takassa. Liekit heijastuvat miehen kasvoille.

»Se meni aika huohnoon kunthoon vähän sen jälkehiin ko sie lähit. Ei se ollu enhään oma ittesä.»

Kuulen syyttävän sävyn Einon äänessä.

»Miten se kuoli?»

Eino katsoo minua pitkään hiljaa ja vilkuilee Alarikia kohti. Ei ilmeisesti halua ottaa asiaa esille pojan kuullen, mutta en aio luovuttaa. Alarik ei ole mikään lapsi enää. Kyllä nuoren miehen täytyy kestää oman äitinsä kuolemasta puhuminen.

Kysyn uudelleen. Eino huokaisee syvään.

»Hukutti ittesä jokheen», hän vastaa ja kääntää katseensa pois. Alarik repeää jälleen itkuun. Eino kohentaa tulta, vaikka ei olisi tarvetta. Minulla ei ole heille ainuttakaan lohdun sanaa.

Kävelen ikkunan luokse ja katson joelle. Äiti oli hyvä uimaan, kuin olisi veteen synnytetty. Miten sellainen ihminen edes voi ajatella hukuttautumista.

Alarik on peittänyt kasvonsa, mutta suru hytkyttää hartioita.

»Hautajaiset on muutaman päivän päästä», Eino tokaisee, kun saa sortuvan äänensä koottua.

»Missä ruumis nyt on?»

»Kappelin kylmätilassa niinko kaikki muukki kuolleet», Eino tuhahtaa vihastuneena.

»Mie haluan käyä kattomassa.»

»Mitä se hyödyttää?»

»Ei mulla ole enhään muuhun mahdollisuutta.»

»Saanko mieki tulla», Alarik kysyy yllättäen. Itku on loppunut, mutta erotan kasvoilta kuivuneiden kyynelten vanat.

»Ei sole viisasta. Äiti ei enhään näytä äitiltä», Eino vastaa.

»Mie halvaisin silti nähhä.»

Eino hengittää raskaasti kuin happi olisi loppumassa.

»Eihän Alarik enhään mikhään kläppi ole», sanon.

»Isä mie halvaisin, Eevan kansa.»

Eino kiroaa äänettömästi.

»No menkää sitte, mutta vasta huomena. Mie lai-

tan Eevale petivehkeet valhmiiksi ja sitte syöhään», hän murisee.

Liha on sitkeää ja suolaista. Kaivan tikulla jäniteitä hampaiden välistä. Eino näyttää siltä kuin hänellä olisi kaksi lasisilmää. Alarik ei sano ruokailun aikana sanaakaan. Haarukat ja veitset kilisevät hiljaisuudessa. Tuskin kukaan tässä kylässä näkee nälkää, vaikka kaloja ei enää ole. Ruokailut eivät kuitenkaan enää ole iloisia koko perheen kokoontumisia, ainoastaan välttämättömiä ja pakollisia kuten vessakäynnit. Ei tänne voi pitkäksi aikaa jäädä, kuolleeseen tilaan jossa odotetaan päivän päättymistä. Perkele, äiti jos olisin tämän tiennyt, en olisi tullut takaisin ollenkaan. Lihassa maistuu suru.

3

ALARIKIN JA MINUN HUONEET ovat vastapäätä toisiaan. Kynttilän valo kajastuu kynnyksen yli. Menen toivottamaan pojalle hyvää yötä, mutta hän on jo si-
keässä unessa. Puhallan yöpöydälle asetetun kynttilän sammuksiin. Huoneen täyttää pistävä rikin katku. Nukkuva Alarik muistuttaa hetken pientä lasta, sellaista millaisena muistan hänet yhteisiltä kalareissuilta, kun soudimme joella illan koleuteen asti, perkasimme saaliita myöhäiseen yöhön ja tapoimme sääskiä auringon päivittämää ihoa vasten. Hiivin hiljaa ulos huoneesta, kynnys rasahtaa kuuluvasti. Myös yläkerta on pysynyt koskemattomana ja huoneeni entisellään, vaikka olin pitkään pois. Rannalta kuuluu kuovin laulua ja lakanat tuoksuvat tunkkaisilta. Alarikin huoneesta kuuluu vaimeaa kuorsausta. Makaan pitkään vaiti sängyllä ja tuijotan kattoa. Valoisat yöt eivät ennen häirinneet minua, mutta tällä kertaa nukahtaminen kestää tavallista pidempään.

Uin joessa viimeisilläni raskaana. Liikkuminen vedessä on suuresta vatsasta huolimatta helppoa. Kylä on veteen vajonnut rauniokaupunki, jossa talojen ikkunoista näkyy pelkkää mustaa ja ovet repsottavat avoi-

mina. Vain lietteiset vesikasvit huojuvat ympärilläni. Tunnen itseni vapaaksi ja odotan lapseni syntymää. Kitakeeni napsahtaa suuri koukku, verta valuu suuhuni. Yritän riuhtoa itseni irti, mutta koukku pysyy kiinni. Minut kiskotaan rajulla voimalla pinnalle. Seuraavaksi olen takertunut kaikkialle levittäytyvään suurisilmäiseen verkkoon ja samalla synnytys käynnistyy. Synnytän tyttölapsen, jonka iho on kalansuomujen peitossa. Tapahtuma on täysin kivuton ja nopeasti ohi. Lapsi on kasvanut sisälläni valmiiksi ja olen siitä ylpeä. Tyttö nauraa silmiäni alla, mutta en kykene nostamaan sitä syliini, käteni ovat kiinni verkossa. Katson eteeni ja näen hahmon kävelevän luokseni tyhjyyden keskeltä. Vanha nainen, jolla ei ole lainkaan kasvoja. Pitkät harmaat hiukset kehystävät kaitaa päätä. Nenän, silmien ja suun paikalla on vain roikkuvaa ihoa. Tiedän hänen hymyilevän minulle pahantahtoisesti, vaikka hänellä ei ole huulia, ja katsovan suoraan silmiin, vaikka ne puuttuvat häneltä. Nainen on pukeutunut mustaan mekkoon, jonka kangas hädin tuskin erottuu pimeyden seasta. Hänen kädessään on suuri ja terävä perkuuveitsi. Hän nostaa tyttöni syliinsä ja keinuttaa pientä kehoa käsivarsillaan. Veitsenterä on liki tytön päätä kuin ohut puolikuu. Seuraavassa hetkessä nainen asettaa tyttöni perkausalustalle. Kalatyttö liikaahtelee itsekseen ja nainen teroittaa veistä hiomakivellä. Hän laskee terän vauvan iholle. Kun suomet sinkoilevat ilmaan, alan huutaa ja uni särkyy.

Nyt hengitän valoisan yön keskellä. Siitä on pitkä aika, kun viimeksi näin unta Aadasta. Vaikka nämä

unet usein ovat inhottavia, en kutsu niitä painajaisiksi, sillä painajaiset tapahtuvat muualla kuin kuvitelmissa. Unet ovat vain unia. Turha niitä on eritellä tai jaotella hyviksi tai pahoiksi. En tiedä kuinka kauan olen nukkunut.

Kun hengitykseni tasaantuu, näen kuinka ohut kynttilänliekki lepattaa jälleen Alarikin huoneessa.

4

KESKELLÄ KIRKKOMAATA on jäänyt vesilammikko. Ohut pinta heijastaa ohikulkijat. Alarik astuu lammin päälle, hauras jää räsähtää rikki. Alkukesä on tosiaan harvinaisen kylmä ja yöllinen halla tuo mieleen lokakuun.

Näen tummien ristien mutkittelevat rivit ja kosta kannettujen kivien epätasaiset jonot. Muistan, kuinka lapsena hautakivet olivat jättimäisiä. Niiden alapuolella maatuivat tuntemattomat ihmiset, jotka jo eläessään näyttivät aaveilta. Ne olivat heitä, joille äiti ja isä puhuivat melkein samalla tavalla kuin lapsille, enkä muistanut heidän nimiään enää hautajaisten jälkeen. Silloin kirkko oli korkeampi, se puhkaisi taivaaseen reiän ja hautausmaa jatkui yli katseen mitan. Kun isäni kuoli, ajattelin kuolleiden muuttuvan kiviksi, joihin jumala kirjoitti nimet ja elinvuodet. Silloin äiti kertoi, miten hautausmaalle saattoi päätyä myös äidin ikäisiä ihmisiä, aika nuoria, ja joskus myös lapsia. En enää sen jälkeen katsonut eläviä samalla tavalla.

Tämä kiviaidalla rajattu kaistale maata on kylän harvoja paikkoja, jonne kosken kohina ei kanna. Sähködän hiljaisuutta ja mietin, että ehkä juuri siksi hau-

tausmaa on päätetty aikanaan rakentaa juuri tähän, kylän laidalle, jotta surevat kuulisivat omat ajatuksensa muistomerkkien väleissä, saisivat sopia rauhan maatuvi-
vien läheistensä kanssa.

Hautausurakoitsija avaa oven hiljaiseen huoneeseen. Ruumiin haju on väkivaltainen.

»Alarik, oleks sie aivan varma, että haluat nähä tämän», kysyn.

Hän nyökkää myöntävästi. Suru on särkenyt katseen anovaksi ja avuttomaksi. Ei tuo onneton räpäle oikeasti tiedä mitä haluaa ja mitä ei.

»Tämä haju ei lähe koskhaan sinusta pois», varoitan.

»Kyllä mie tiän, sinun kans mie voin tulla.»

Kävelemme vierekkäin äidin luokse. En tiedä, mitä minun pitäisi tuntea ruumista kohtaan, se on pelkkä mätänevä kuori.

»Miksi, äiti», kysyn vahingossa ääneen ja hetken aidosti toivon, että kuollut vastaisi minulle.

»Äiti näyttää levolliselta», Alarik sanoo.

Tuo on jonkun aikuisen kyläläisen puhetta, toisen kuoleman yhteydessä kuultu lause, jonka poika on ominut itselleen. Äiti on kuoleman käsittelemä, ei siinä ole mitään kaunista tai levollista. Iho on vahamainen kalvo ja sen pinnalle on tarttunut joen kylmyys, huu-
let ovat purppuraiset ja suljetut silmäluomet kuin kaksi suurta mustelmaa.

Alarik yrittää koskettaa äidin kasvoja, mutta läpsäisen käden pois. Hän katsoo minua hämmästyneenä ja suojaa säikähtäneitä sormiaan toisella kämmenellä.

*Tässä kylässä elää
noin sataviisikymmentä
ihmistä, ja ainoa
kenelle en sallisi tapahtuvan
pahaa on Alarik.*

Eeva palaa kotikyläänsä neljän vuoden tauon jälkeen. Kylä tekee kuolemaa: joki on yhä tyhjä kaloista, sen jumalia eivät lepytä rukoukset, eivätkä manaukset tepsii siihen. Pohjoisessa Eevaa odottavat velipuoli Alarik, isäpuoli Eino ja kaikki, jotka ovat häntä väärin kohdelleet. Kun kylä alkaa valmistautua kesän päättäviin veneenpolttomenoihin, koittaa tilinteon aika.

Veteen syntyneet on romaani toden ja tarun väliltä, se on jylhä tarina kostosta, äitiydestä ja muodonmuutoksesta.

9 789510 439241

ISBN 978-951-0-43924-1

84.2

WWW.WSOY.FI